

การพัฒนารูปแบบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ประเภทช่าง

อุตสาหกรรม สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

Development of a Bilateral Vocational Education Management Model Industrial Technician Office of Vocational Education Commission

¹มนตรี สุขชุม, ²วีระวัฒน์ พัฒนกุลชัย และ ³ภูมิภควัธน์ ภูมิพงศ์คชสร

¹Montree Sukchum, ²Weerawat Pattanakulchai and ³Phumphakawat Phumpongkochosorn

วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

College of Management Innovation Rajamangala University of Technology Rattanakosin, Thailand.

E-mail: ¹montri_ktc@hotmail.com, ²pkc_d@hotmail.com, ³phumphakhawat.ps@gmail.com

Received October 31, 2022; Revised January 7, 2023; Accepted January 27, 2023

บทคัดย่อ

การพัฒนารูปแบบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ประเภทช่างอุตสาหกรรม สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาเป็นการศึกษาองค์ประกอบของการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีและการศึกษารูปแบบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาในการผลิตและพัฒนากำลังคน ระดับฝีมือประเภทช่างอุตสาหกรรมจะต้องพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและผู้สำเร็จการศึกษาให้มีคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการ ชุมชนและตลาดแรงงานผู้เรียนและผู้สำเร็จการศึกษาจะต้องมีทักษะความรู้และความสามารถที่เข้มแข็งและมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศมีการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยี รวมถึงมีระบบบริหารจัดการที่มีความคล่องตัว ที่ทำให้ทุกคนสามารถเข้าถึงการศึกษาอาชีวศึกษาได้อย่างกว้างขวางเพื่อประโยชน์ในการผลิตและพัฒนากำลังคนได้ตรงความต้องการของสถานประกอบการ

คำสำคัญ: การอาชีวศึกษา; การจัดการอาชีวศึกษา; ระบบทวิภาคี

Abstract

The development of a bilateral vocational education management model Type of industrial technician The Office of the Vocational Education Commission is a study of components of bilateral vocational education management and a study of bilateral vocational education management model of educational institutes in manpower production and development. The skill level in the category of industrial technicians must develop the quality of learners and graduates to be in line with the needs of the enterprises. community and the labor market, learners and graduates must have strong skills, knowledge and abilities and contribute to the development of the country, research and develop innovation and technology. Including having

a flexible management system That makes everyone able to access vocational education widely for the benefit of production and development of manpower that meets the needs of enterprises.

Keywords: Vocational Education; Vocational Management; Bilateral

บทนำ

การขับเคลื่อนพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564 ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรไทยที่จะเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ เมื่อสิ้นสุดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดบทบาทในหมวดต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการจัดการอาชีวศึกษา ดังนี้ หมวด 3 ระบบการศึกษามาตรา 15 การจัดการศึกษามีสามรูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย 1) การศึกษาในระบบ เป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน 2) การศึกษานอกระบบ เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม 3) การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อม และโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อ หรือแหล่งความรู้อื่น ๆ จนสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองได้อย่างเหมาะสม (Damnoen et al., 2021)

พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551 (2551) มีสาระสำคัญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ดังนี้ มาตรา 8 การจัดการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพให้จัดได้ โดยรูปแบบดังต่อไปนี้ 1) การศึกษาในระบบ เป็นการจัดการศึกษาวิชาชีพที่เน้นการศึกษาในสถานศึกษาอาชีวศึกษาหรือสถาบันเป็นหลัก โดยมีการกำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาการวัดและการประเมินผลที่เป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน 2) การศึกษานอกระบบ เป็นการจัดการศึกษาวิชาชีพ ที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนด จุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการศึกษา ระยะเวลา การวัดและการประเมินผลที่เป็นเงื่อนไขของการสำเร็จ การศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตร จะต้องมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม 3) การศึกษาระบบทวิภาคี เป็นการจัดการศึกษาวิชาชีพที่เกิดจากข้อตกลงระหว่างสถานศึกษาหรือสถาบันกับสถานประกอบการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานของรัฐ ในเรื่องการจัดหลักสูตร การเรียนการสอน การวัดและประเมินผล โดยผู้เรียนใช้เวลาส่วนหนึ่งในสถานศึกษาอาชีวศึกษา หรือสถาบัน และเรียนภาคปฏิบัติในสถานประกอบการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานของรัฐ (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2557)

การจัดการศึกษาอาชีวศึกษาต้องพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและผู้สำเร็จการศึกษาให้มีคุณภาพ สอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการ ชุมชน และตลาดแรงงาน โดยต้องผลิตและพัฒนาากำลังคนอาชีวศึกษาได้กำหนดให้ผู้เรียนและผู้สำเร็จการศึกษาต้องมีทักษะ ความรู้และความสามารถที่เข้มแข็งและมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ มีการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยี รวมถึงมีระบบบริหารจัดการที่มีความคล่องตัวที่ทำให้ทุกคนสามารถเข้าถึงการศึกษาอาชีวศึกษาได้อย่างกว้างขวาง (เมตต์ เมตต์การุณจิต, 2553) โดยสถานศึกษาอาชีวศึกษาต้องมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมกับสถานประกอบการในการพัฒนาหลักสูตร การจัดฝึกอาชีพและฝึกประสบการณ์สมรรถนะวิชาชีพเพื่อให้สังคมมีความเชื่อมั่นต่อคุณภาพผู้สำเร็จการศึกษาอาชีวศึกษา ทั้งนี้ โดย

คาดหวังว่าการพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับมาตรฐานอาชีพและความต้องการในงานอาชีพตามระดับคุณวุฒิวิชาชีพ การบริหารหลักสูตรของสถานศึกษา โดยเป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นการผลิตและพัฒนากำลังคนในด้านวิชาชีพ ระดับฝีมือระดับเทคนิค และระดับเทคโนโลยี ให้มีคุณภาพและมาตรฐานกำหนดให้สถานศึกษาอาชีวศึกษา และสถาบันมุ่งเน้นการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีเป็นสำคัญ เพื่อประโยชน์ในการผลิตและพัฒนากำลังคนได้ตรงความต้องการของสถานประกอบการ และพัฒนาการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีให้เกิดความต่อเนื่องได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สมนึก บัวแก้ว และกิตติ รัตนราช, 2564)

บทความนี้นำเสนอรูปแบบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษา ประเภทช่างอุตสาหกรรม สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เพื่อเป็นแนวทางให้สถานศึกษาภาครัฐ สถานศึกษาภาคเอกชน และสถานประกอบการ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษา ประเภทช่างอุตสาหกรรม สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ซึ่งสามารถนำวิธีการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี และแนวทางการจัดการอาชีวศึกษา การฝึกอบรมวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการอาชีวศึกษา

การอาชีวศึกษา หมายถึง การศึกษาที่ให้ความรู้พื้นฐานด้านวิชาชีพซึ่งประกอบด้วยความรู้ ความชำนาญ โดยมุ่งเน้นให้ผู้ได้รับการศึกษาหรือฝึกอบรมได้มีสมรรถภาพในการทำงาน เพื่อเป็นการเตรียมบุคคลให้มีความพร้อมที่จะไปประกอบอาชีพในอนาคต นอกจากนี้ยังเป็นการช่วยผู้ที่มีอาชีพอยู่แล้วให้มีความเจริญก้าวหน้าในอาชีพการงานของตนหรือเปลี่ยนอาชีพใหม่ที่ดีกว่าเดิม ตลอดจนเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของบุคคลซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม และเศรษฐกิจ

การจัดการอาชีวศึกษา หมายถึง การจัดการเพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนด้านวิชาชีพ ระดับฝีมือ ระดับเทคนิค ในด้านนโยบายและบทบาทหน้าที่ ด้านโครงสร้าง และการบริหารจัดการด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน และด้วยการระดมทรัพยากร เป็นความร่วมมือกัน 2 ฝ่าย ของสถานศึกษาอาชีวศึกษา สถานประกอบการ

ความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ในการที่จะพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าทันโลกการแข่งขันและเทคโนโลยีได้นั้นต้อง อาศัยปัจจัยหลายประการ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยที่สำคัญ จากการขยายตัว อย่างรวดเร็วของเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมของประเทศ ทำให้หน่วยงานของรัฐโดยเฉพาะอย่างยิ่ง สถาบันการศึกษาและสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานไม่สามารถดำเนินการพัฒนาแรงงานได้ทันและเพียงพอต่อความต้องการ ทั้งในการสร้างบุคลากรใหม่ที่มีคุณภาพ และพัฒนาแรงงานเก่าให้มีพื้นฐานความรู้และทักษะอาชีพสูงขึ้นตามเทคโนโลยีใหม่ได้ ประเทศไทยจึงประสบปัญหาการขาดแคลน แรงงานที่มีความรู้ ความสามารถมีทักษะและประสบการณ์ ทำให้สถานประกอบการต่างๆ มีการแย่งตัวพนักงานที่มีคุณภาพ ดังนั้นจึงต้องมีเร่งการฝึกและพัฒนากำลังคนในประเทศ ให้เพียงพอ ต่อความต้องการและมีทักษะฝีมือก้าวหน้าทันเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงได้

การพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมของประเทศ ได้รับการส่งเสริมและมีอัตราการขยายตัว แรงงานที่ต้องการในระบบเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม การเรียกร้องให้อาชีวศึกษาต้องเข้ามาช่วยเหลือเพื่อพัฒนาแรงงานให้มี ความรู้ ความสามารถตามที่ระบบเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมต้องการอัตราการเลือกเรียนอาชีวศึกษาจึงสอดคล้องกับอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ อัตราการเลือกเรียนอาชีวศึกษาจึงไม่สูงขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากภาวะถดถอยของเศรษฐกิจถึงแม้ อาชีวศึกษาจะเปลี่ยนแปลงไปตามนโยบายการศึกษา แต่หลักการอาชีวศึกษาที่จะคงอยู่ต่อไป ได้แก่ การทำให้อาชีวศึกษาเป็น “สิทธิของทุกคนที่ต้องการและสามารถจะนำไปใช้ได้

เกิดประโยชน์” การนำรูปแบบสู่การปฏิบัติ และเงื่อนไขสู่ความสำเร็จ (ธนภัทร แสงจันทร์, ชูเกียรติ วิเศษเสนา, สวณพงศ์ ขวนชม และ สมบูรณ์ ตันยะ, 2564) หลักการนี้ทำให้ขอบเขตของหลักสูตรกว้างขึ้นเพื่อสนองความต้องการของผู้เรียน ที่ประสงค์จะมี วิชาชีพหลังจากจบการศึกษา หรือใช้เป็นพื้นฐานในการศึกษาขั้นสูงต่อไปได้ อาชีวศึกษาในปัจจุบัน ให้ ความสำคัญกับการประเมินประสิทธิภาพ โดยใช้เศรษฐกิจเป็นพื้นฐานของการพิจารณา โดยที่ อาชีวศึกษาควรจะต้องเตรียมคนให้เหมาะกับงานที่สังคมต้องการ และควรจะให้หลักประกัน ภาวะการณ์ของการขาดแคลนแรงงานในสาขาต่างๆ ได้นอกจากนั้นผู้จบการศึกษาควรจะได้งานทำ ตามสาขาวิชาที่ได้รับการฝึกอาชีพมา

ในประเทศสหรัฐอเมริกา มีการตั้งข้อสังเกตว่า การอาชีวศึกษาในระดับโรงเรียน เป็นการ เรียนที่เน้น กิจกรรมให้ลงมือปฏิบัติให้เกิดทักษะ ทำให้เปิดโอกาสแก่ผู้ซึ่งมีความสามารถน้อยทางการ เรียนภาคทฤษฎี มีโอกาสได้เรียน และคุณค่าของอาชีวศึกษานั้นมีประโยชน์ต่อ “กระบวนการจัดการเรียนการสอน” มากกว่าการ ฝึกทักษะวิชาชีพ แต่เมื่อศึกษาถึงสมรรถนะและการได้รับการจ้างงานของ ผู้สำเร็จการศึกษาจากสถานศึกษาที่มี การสอนทั้งวิชาสามัญและวิชาชีพแล้ว พบว่า ผู้ที่จบการศึกษา จากสถานศึกษาที่มีทั้งการเรียนวิชาชีพและวิชา สมัยมีสมรรถนะของการมีชีวิตอยู่ในสังคมได้ดีกว่า และได้รับการจ้างงานมากกว่าผู้ที่จบการศึกษา จาก สถานศึกษาที่สอนแต่วิชาชีพอย่างเดียว หรือสอน แต่วิชาสามัญอย่างเดียว การจัดการด้านการอาชีวศึกษาของชาติ นั้นนอกจากนโยบายของรัฐบาลแล้ว ปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกัอาชีวศึกษามีมากทั้งที่ควบคุมได้และไม่อาจ ควบคุมได้ ดังนั้นการทำความเข้าใจปัจจัยที่เกี่ยวข้องกัอาชีวศึกษาในต่างประเทศที่ ผ่านขั้นตอน กระบวนการพัฒนาแล้วจะช่วยให้ สามารถนำมาใช้เป็นบทเรียนและปรับทิศทางการปฏิบัติให้สอดคล้องกับสภาพ ความเป็นจริงใน สังคมไทยที่อยู่ระหว่างกระบวนการพัฒนาได้ แนวคิดของปัจจัยต่างๆ

อาชีวศึกษามีส่วนสำคัญในการพัฒนาซึ่งกันและกันและเศรษฐกิจของอาชีวศึกษา ในตัวเอง โดย ที่แรงงานเป็นปัจจัยพื้นฐานของระบบเศรษฐกิจประมาณ 2 ใน 3 ของผู้มีรายได้มาจาก แรงงานที่รับเป็นค่าจ้างและ เงินเดือน เงินที่จ่ายเป็นค่าแรงงานนั้นเป็นแรงงานที่ทำให้เกิดผลผลิต และ แรงงานทางด้านบริการ ค่าแรงจริงๆ คือ ผลผลิตที่ได้เป็นสินค้าและบริการโดยจ่ายเป็นค่าจ้าง จำนวนรายได้ทั้งหมดที่ผู้ใช้แรงงานได้รับไม่ใช่จำนวนเดียวกัน กับที่ผู้ใช้แรงงานจ่ายออกไปทฤษฎีหนึ่งที่ ใช้อธิบายเรื่องค่าจ้างและอัตราจ้าง คือ อุปสงค์และอุปทาน นอกจากนั้น ยังมีประเพณีนิยมการผูกขาด อำนาจการต่อรองของนายจ้างกับลูกจ้าง ในอดีตการพัฒนาการของอาชีวศึกษาใน ฐานะที่เป็นแหล่ง ผลิตแรงงานเติบโตควบคู่มา กับเศรษฐกิจในประเทศที่มีอัตราการเจริญทางเศรษฐกิจสูงความ ต้องการ แรงงาน ระดับฝีมือมีมาก และแรงงานที่ได้รับการฝึกให้สนองความต้องการของระบบการผลิตมักไม่ สมดุลกัน ตลอดมา จึงทำให้มีค่าแรงสูง

เทคโนโลยีก้าวหน้าทำให้แรงงานไร้ฝีมือต้องตกงานเป็นจำนวนมากในระยะเริ่มต้น การนำเครื่องจักร อัตโนมัติเข้ามาใช้ทำให้เห็นว่าอนาคตจะมีการจ้างงานทดแทน แรงงานที่ถูกแทนที่ไป แต่สภาพงานและลักษณะ ของงานย่อมไม่เหมือนการใช้แรงงานไร้ฝีมือแบบเดิม แรงงานแบบใหม่ต้อง ได้รับการพัฒนาให้มีฝีมือหรือความรู้ ความชำนาญในด้านต่างๆ มากขึ้น โดยมีแนวความคิดให้รู้จัก อย่างเดียว (Specialist) หรือรู้กว้าง (Generalist) เป็นสิ่งที่ท้าทายสำหรับหลักสูตรและการสอน อาชีวศึกษามีนักเศรษฐศาสตร์บางกลุ่มเชื่อว่าการที่จะทำภาวการณ์ ของการว่างงานลดลงได้จะต้องทำให้อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจมีสูง ภาวการณ์ของการจ้างงานก็จะตามมา แต่ในความเป็นจริงใน ปัจจุบันนี้ถึงแม้ว่าจะมีการเติบโตเศรษฐกิจก็ไม่ทำให้ อัตราการว่างงานลดลง เพราะคน ว่างงาน เหล่านั้นไม่มีสมรรถนะที่จะได้รับการจ้างงานในระบบเศรษฐกิจ แบบใหม่ซึ่งนักเทคโนโลยีได้ให้ ความหมายว่า การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในอนาคตต้องเป็นผลหรือเกิดขึ้นพร้อม ๆ กับการพัฒนาทางด้าน เทคโนโลยี และผลพวงก็จะเกิดขึ้นโดยมีการใช้แรงงานที่มีฝีมือเข้าทำงานกับเทคโนโลยีที่พัฒนาขึ้น เช่น การขาด แคลนทรัพยากรที่ให้พลังงาน เทคโนโลยีเท่านั้นที่จะช่วยแก้ไขปัญหานี้ได้ไม่ว่าจะมีระบบการผลิตที่เท่าใดก็ตาม

ถ้าไม่ใช่เทคโนโลยีที่ก้าวหน้า ความเจริญเติบโตจะไม่เกิดขึ้น ความคิดของการเป็นผู้ผลิตที่ทรงอิทธิพลของโลกไม่ใช่ การมีระบบการผลิตสูง ๆ แต่จะเป็นการใช้เทคโนโลยีขั้นสูงสำหรับการดำเนินการปัจจัยพื้นฐานทั้งหมด ทั้งระบบ เศรษฐกิจ อุตสาหกรรมข่าวสาร และการป้องกันประเทศ “ประเทศใดมีเทคโนโลยีนำหน้า ประเทศนั้นจะเป็นผู้นำของโลก” อาชีวศึกษาต้องจัดการศึกษาให้สอดคล้องระหว่างเทคโนโลยีกับแรงงานระดับฝีมือ โดยให้การพัฒนาทั้งสองด้าน ควบคู่กัน

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี

ความหมายของการอาชีวศึกษา มีนักวิชาการศึกษา ให้ความหมายคำว่า การอาชีวศึกษา (vocational education) ไว้หลากหลาย ดังนี้

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550) ได้กำหนดความหมายว่า การอาชีวศึกษา คือการศึกษาและฝึกอบรมเพื่อเตรียมคนเข้าสู่อาชีพและความก้าวหน้าในอาชีพอย่างเป็นระบบ และมี วัตถุประสงค์ชัดเจนเป็น การศึกษาและฝึกอบรมทั้งในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย คือทั้งฝึก เริ่มต้นเพื่อเตรียมความพร้อมในการทำงาน และการศึกษาอบรมต่อเนื่อง เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อรักษางานและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

กุ๊ต (พรสันต์ เลิศวิทยาวินัย, 2550) ได้ให้ความหมายของอาชีวศึกษาไว้ว่า เป็นการศึกษาที่มีระดับต่ำกว่ามหาวิทยาลัย เพื่อการจัดการศึกษา เพื่อเตรียมผู้เรียนเข้าสู่การเลือกงานอาชีพในสาขาต่างๆ โดยเฉพาะหรือ เป็นการศึกษาด้านอุตสาหกรรม ช่างเทคนิค เกษตรกรรม พาณิชยกรรม และคหกรรม

พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551 มาตรา 4 ได้ให้ความหมาย การอาชีวศึกษาว่าเป็น กระบวนการศึกษาเพื่อผลิต และพัฒนากำลังคนในด้านวิชาชีพพระดับฝีมือ ระดับเทคนิค และระดับเทคโนโลยี (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2551)

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2552) ให้ความหมายว่า การอาชีวศึกษา หมายถึงการเตรียมบุคลากร ด้านฝีมือสำหรับอาชีพหนึ่งหรือกลุ่มอาชีพ สาขาหรืองาน ตามปกติ จัดในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งจะรวมทั้ง การเรียนวิชาสามัญ การฝึกปฏิบัติ และวิชาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องสัดส่วนของวิชาเหล่านั้นอาจมีได้หลากหลาย แต่ต้อง เน้นภาคปฏิบัติ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2552) การอาชีวศึกษา ถือว่ามีความสำคัญในการจัดเตรียมคนที่มี ฝีมือแรงงาน ให้สอดคล้องกับ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ยุทธศาสตร์การผลิตและพัฒนากำลังคนของ ประเทศให้ สามารถแข่งขันด้านทักษะ ฝีมือแรงงานกับต่างประเทศได้

ณรงค์ อุดมเวช (2552) กล่าวว่า การอาชีวศึกษา คือ การศึกษาที่มุ่งพัฒนาคน เข้าสู่อาชีพเป็นการจัด การศึกษาเพื่อพัฒนากำลังคนทั้งก่อนทำงานและที่ทำงานแล้วโดยเน้นการเพิ่ม สมรรถนะให้เพียงพอ ที่จะเข้าสู่ อาชีพได้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน ซึ่งสามารถ จัดได้ทั้งในระบบนอกกระบบ และตามอัธยาศัย

การจัดการอาชีวศึกษาเป็นการจัดการศึกษาในระดับต่ำกว่ามหาวิทยาลัย มุ่งเน้น การจัดการศึกษาที่ เตรียมผู้เรียนด้านวิชาชีพให้เข้าสู่กำลังคนที่มีทักษะ มีสมรรถนะสูงในสายอาชีพ (ธีรวิฑู ชมใจ, 2554) กล่าวไว้ว่า การอาชีวศึกษาเป็นการศึกษาที่มีระดับใกล้เคียงกับมหาวิทยาลัย โดย เน้นการเตรียมกำลังคนสายอาชีพในสาขา ต่างๆ เพื่อพัฒนาฝีมือแรงงานให้มีระดับที่สูงขึ้น วิชาชีพดัง กล่าวคือ การศึกษาด้านอุตสาหกรรม เกษตรกรรม พาณิชยกรรม คหกรรม

การอาชีวศึกษาเป็นการเตรียมทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ โดยมุ่งพัฒนาและ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ของบุคคลในด้านทักษะหรือความชำนาญ ด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านเจตคติ หรือทัศนคติเพื่อให้สามารถประกอบ อาชีพที่ตนเลือกได้ (ธีรวิฑู บุญยโสภณ, 2556) ซึ่งสอดคล้องกับหลักการบริหารการศึกษาของ (สุธรรม ธรรมทัศนานนท์, 2554) ได้กล่าวไว้ว่า เป็นกิจกรรมต่างๆ ที่ บุคคลหลายคนร่วมกันดำเนินการเพื่อพัฒนาสมาชิก

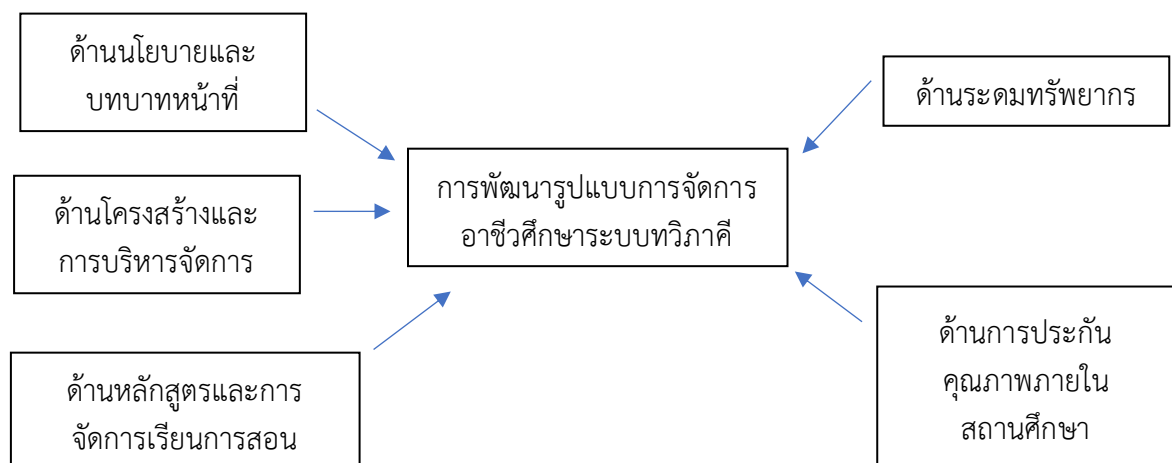
ของสังคมในทุกๆ ด้าน นับแต่บุคลิกภาพ ความรู้ ความรู้ความสามารถ เจตคติ พฤติกรรม คุณธรรม เพื่อให้มีค่านิยม
ตรงกันกับความต้องการของสังคม โดยกระบวนการต่างๆ ที่อาศัยควบคุมสิ่งแวดล้อมให้มีผลต่อบุคคล และอาศัย
ทรัพยากร ตลอดจนเทคนิค ต่างๆ อย่างเหมาะสมเพื่อให้บุคคลพัฒนาไปตรงตามเป้าหมายของสังคมที่ดำเนินชีวิต
อยู่ สนับสนุนการทำงานจนกระทั่งบรรลุเป้าหมายและสะท้อนความสำเร็จร่วมกัน (ปรณัฐ กิจรุ่งเรือง และ
อรพิน ศิริสัมพันธ์, 2565)

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่าการอาชีวศึกษา คือ การจัดการศึกษาและฝึกอบรมเพื่อผลิต และพัฒนา
กำลังคนให้มีคุณภาพ ด้านวิชาชีพระดับฝีมือ ระดับเทคนิค ความชำนาญ ด้านเจตคติ โดยมีคุณธรรมและค่านิยมที่
เหมาะสม และสมรรถนะเพียงพอที่จะเข้าสู่อาชีพและความก้าวหน้าในอาชีพ สอดคล้องกับความต้องการของสถาน
ประกอบการและ ตลาดแรงงาน และเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างต่อเนื่อง

องค์ความรู้จากการศึกษา

การพัฒนารูปแบบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีประเภทช่างอุตสาหกรรม สำนักงานคณะกรรมการ
การอาชีวศึกษา สามารถนำวิธีการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี และแนวทางการจัดการอาชีวศึกษา การ
ฝึกอบรมวิชาชีพ ในสถานศึกษาภาครัฐ และสถานศึกษาภาคเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
ได้อย่างมีคุณภาพ และ ผู้บริหารสถานศึกษาภาครัฐ และสถานศึกษาภาคเอกชน สามารถนำผลการวิจัยรูปแบบ
การจัดการ เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย วางแผน และการดำเนินการ แผนไปปฏิบัติให้
เป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกับความต้องการกำลังคนของ สถานประกอบการอุตสาหกรรมและบริการมากยิ่งขึ้น
ตามเป้าหมายภารกิจสถานศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรม

กระบวนการการพัฒนารูปแบบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีประเภทช่างอุตสาหกรรม สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา



แผนภาพที่ 1 กระบวนการการพัฒนารูปแบบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีประเภทช่าง
อุตสาหกรรม สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

สรุป

การพัฒนารูปแบบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ประเภทช่างอุตสาหกรรม สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ประเภทช่างอุตสาหกรรม สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และการพัฒนารูปแบบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ของสถานศึกษา ในการผลิตและพัฒนากำลังคน ระดับฝีมือ ประเภทช่างอุตสาหกรรมแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการอาชีวศึกษา นโยบายยุทธศาสตร์และแผนสำคัญที่เกี่ยวข้อง นโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา การจัดการศึกษาระบบทวิภาคี การบริหารสถานศึกษาและการบริหารจัดการอาชีวศึกษาช่างอุตสาหกรรม แนวคิดจากเอกสารงานวิจัยในประเทศ และงานวิจัยต่างประเทศ เพื่อเสนอแนวทางการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีที่มีคุณภาพต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ณรงค์ ฤทธิเดช. (2552). *การพัฒนารูปแบบการดำเนินการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีระดับอาชีวศึกษาจังหวัด โดยใช้กระบวนการเครือข่ายศูนย์กำลังคนอาชีวศึกษาจังหวัด(วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎี)*. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- ทิตนา แคมมณี. (2550). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนภัทร แสงจันทร์, ชูเกียรติ วิเศษเสนา, สงวนพงศ์ ชวนชม และ สมบูรณ์ ตันยะ. (2564). รูปแบบการบริหารอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. *ศึกษา วารสารศึกษาศาสตร์*, 8(2), 76-85.
- ธานินทร์ ศรีชมพู. (2557). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์*, 16(3), 120-131.
- นงลักษณ์ เรือนทอง. (2550). *รูปแบบการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผล(วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ปรณัฐ กิจรุ่งเรือง และ อรพิน ศิริสัมพันธ์. (2565). การพัฒนาหลักสูตรทวิภาคีและการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอาชีพเชิงรุกเพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพและการเรียนรู้เชิงผลิตภาพของผู้เรียนในจังหวัดกาญจนบุรี. *วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 5(2), 739-759.
- ประภาส เกตุไทย (2556). *การพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีใน วิทยาลัยเทคนิคกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- ปิยะนาถ บุญมีพิพิธ. (2551). *การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ของสถานศึกษา(วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551. (2551). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 125 ตอนที่ 43 ก, หน้า 1-24(5 มีนาคม 2551).
- พิทยา ชินะจิตพันธุ์. (2553). *รูปแบบการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี สาขาช่างอุตสาหกรรม(วิทยานิพนธ์ครุศาสตรอุตสาหกรรมดุษฎีบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- พิศณุ ทองเลิศ. (2558). *นวัตกรรมการบริหารงานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีในสถานศึกษาอาชีวศึกษา*. *วารสารวิชาการ วิทยาลัยแสงธรรม*, 7(1), 86-100.

เมตต์ เมตต์การุณจิต. (2553). *การบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม: ประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และราชการ*. กรุงเทพฯ: ไทยร่มเกล้า.

สมนึก บัวแก้ว และกิตติ รัตนราช. (2564). แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีใน อาชีวศึกษาจังหวัดอุดรดิตถ์. *วารสารราชพฤกษ์*, 19(1) 129-139.

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2557). *แนวทางการปฏิบัติการจัดการอาชีวศึกษาระบบ ทวิภาคีตาม ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.

Damnoen, P. S., Siri, P., Supattho, P. S., & Kaewwilai, K. (2021). The Development of Student Characteristics in According to the Nawaluk Framework of the Buddhist integration of Buddhapanya Sri Thawarawadee Buddhist College. *Asia Pacific Journal of Religions and Cultures*, 5(2), 126–135.